

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2024)

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

2^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο

“Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα:
Συνεργασία, Προκλήσεις,
Δυσκολίες και Προοπτικές”

Πρακτικά Συνεδρίου

29-30 Νοεμβρίου 2024
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διοργάνωση

Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Υπό την αιγίδα
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνεργασία με

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Τμήμα Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Τ.Ε.Φ.Α.Α.
Εργαστήριο Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης
του Παιδιού - ΨΥΧΗ (Τ.Ε.Π.Α.Ε.)
Περιφερειακή Δίπλη Α/θμιας & Β/θμιας
Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ISBN: 978-618-82743-3-4

Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο

Αργυρώ Καπούτση, Μαρίνα Καραβάτου, Έλλη-Ελένη
Πεταλά

doi: [10.12681/pansynschool.7436](https://doi.org/10.12681/pansynschool.7436)

Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο

Καπούτση Αργυρώ

18^ο Νηπιαγωγείο Καλαμαριάς
kaargie@yahoo.gr

Πεταλά Έλλη-Ελένη, Νηπιαγωγός

18^ο Νηπιαγωγείο Καλαμαριάς
ellie_petala@yahoo.gr

Καραβάτου Μαρίνα

18^ο Νηπιαγωγείο Καλαμαριάς
markaravatou@yahoo.gr

Περίληψη

Η παραδοχή της σπουδαιότητας της ουσιαστικής και αποτελεσματικής επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και γονείς, θέτει ως αναγκαιότητα τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πρακτικών και λειτουργικών μοντέλων συνεργασίας. Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστεί ο σχεδιασμός, η εφαρμογή, τα αποτελέσματα και η αξιολόγηση του καινοτόμου προγράμματος «Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο» έχοντας ως στόχο την ουσιαστική, συνεχή, πολυεπίπεδη, συστηματική και καθολική εμπλοκή των γονέων στην εκπαίδευση παιδιών της τυπικής τάξης καθώς και παιδιών που ανήκουν σε τμήματα ένταξης. Το βασικό έναυσμα για αυτόν τον σχεδιασμό δόθηκε από την ανάγκη μας για ένα σχολείο ανοιχτό, συμπεριληπτικό, με συνέπεια και συνέχεια στην εκπαίδευση των παιδιών. Βασικός σκοπός μας ήταν το άνοιγμα του σχολείου στην οικογένεια, η «εκπαίδευση» των γονέων, η ενίσχυση όλων των εμπλεκόμενων και των μεταξύ τους σχέσεων και η αποδοχή και συμπερίληψη των παιδιών ανεξάρτητα από το γνωστικό και κοινωνικοσυναισθηματικό τους επίπεδο. Κατά την εφαρμογή του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν συστηματικά πολλές πρακτικές και εργαλεία (όπως συναντήσεις γονέων-εκπαιδευτικών, έντυπο υλικό, ημερολόγιο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, εβδομαδιαία ενημέρωση των καθημερινών δραστηριοτήτων με απλή περιγραφή στόχων, εκπαιδευτικές δράσεις [«Ο γονιός μου, ο δάσκαλός μου» (σχεδιασμός και υλοποίηση από κοινού ημερήσιας δράσης), «Ημέρα όλων των γονέων», «Αποστολές» (ανεστραμμένη τάξη), «Γιορτές με Γονείς», «Ημέρες ενημέρωσης Γονέων»], σχολή γονέων, σταθμισμένα και ανοιχτά ερωτηματολόγια εισόδου και εξόδου, βιβλίο εντυπώσεων, διάχυση των δράσεων (εκθέσεις, βίντεο, φωτογραφίες, φεστιβάλ). Μετά την υλοποίησή του διαπιστώθηκε ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι βίωσαν πολύ θετικά αυτή την εμπειρία. Επίσης, άλλαξαν στάσεις και αρκετά στερεότυπα καταρρίφθηκαν. Οι γονείς «εκπαιδεύτηκαν» ανακαλύπτοντας νέους τρόπους προσέγγισης και ανταπόκρισης στις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών τους και αντιλήφθηκαν τη σπουδαιότητα του ρόλου του Νηπιαγωγείου. Ενδιαφέρον θα είχε η εφαρμογή και σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: γονεϊκή εμπλοκή, συμπερίληψη, συνεκπαίδευση.

1. Εισαγωγή

Η ποιότητα του οικογενειακού περιβάλλοντος, η συνεργασία της οικογένειας με το νηπιαγωγείο και η εμπλοκή των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία των παιδιών τους είναι πλέον μια αναγκαία συνθήκη τα τελευταία χρόνια. Η σπουδαιότητα αυτής της εμπλοκής και της ενδυνάμωσης της συνεργασίας ανάμεσα σε γονείς και παιδαγωγούς σημειώνεται και στο πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση (Πεντέρη κ. ά., 2022). Στην ελληνική εκπαιδευτική νομοθεσία η πρόσφατη αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών

προσανατολίζεται στη δημιουργία ενός καινοτόμου και αειφόρου σχολείου, ανοιχτού στην κοινωνία και στις συνδέσεις που μπορούν να αποβούν αποτελεσματικές. Ειδικότερα το πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση, ορίζει το νηπιαγωγείο «ως τον σχολικό θεσμό που εισάγει τα παιδιά στην πρώτη βαθμίδα της εκπαίδευσης και οφείλει να προάγει τη μάθηση, την ανάπτυξη και την ευημερία των παιδιών» μέσα από τη συνεργασία με την οικογένεια (ΦΕΚ Β' 687, 2023). Οι νηπιαγωγοί μεταξύ άλλων θα πρέπει «[...] να ενισχύουν τους γονείς στον ρόλο τους να υποστηρίζουν την ανάπτυξη και μάθηση των παιδιών και να αναπτύσσουν γνώση και κατανόηση για τις οικογένειες των μαθητών/-τριών τους, [...] να κινητοποιούν και ενθαρρύνουν τους γονείς για εθελοντική συμμετοχή σε δράσεις του σχολείου, [...] να προτείνουν στους γονείς ιδέες και δραστηριότητες με στόχο να ενισχύουν τη μάθηση των παιδιών στο σπίτι, προάγοντας τη "συνέχεια" των μαθησιακών τους εμπειριών» (σ. 6427).

Ποικίλα εκπαιδευτικά μοντέλα (όπως το οικοσυστημικό μοντέλο (Bronfenbrenner, 1989), το σφαιρικό μοντέλο ή μοντέλο των επικαλυπτόμενων σφαιρών επιρροής (Erstein, 1995), το μοντέλο των σχέσεων οικογένειας-σχολείου (Ryan&Adams, 1995), το μοντέλο της γονεϊκής εμπλοκής (Hoover-Demseyetal., 1995), το μοντέλο της συνεκπαίδευσης (Μυλωνάκου - Κεκέ, 2009) κ.ά. απασχόλησαν και διαχρονικά εμπνέουν την εκπαιδευτική κοινότητα και περιλαμβάνουν στις βασικές τους θέσεις την ενεργό συμμετοχή των γονέων και της τοπικής κοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Μια πληθώρα διεθνών πρακτικών σε όλον τον κόσμο δείχνουν ότι ο καταλληλότερος τρόπος για να μπορέσουν οι γονείς να "εκπαιδευτούν", και εκείνοι με τη σειρά τους να "εκπαιδεύσουν" τα παιδιά τους δημιουργώντας ένα ιδανικό και κατάλληλο οικογενειακό μαθησιακό περιβάλλον (Γρηγοριάδης, 2023), είναι ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων παρέμβασης που θα πραγματοποιούνται εντός και εκτός της οικίας σε συνεργασία και αλληλεπίδραση με τους γονείς.

Μέχρι στιγμής έχουν σχεδιαστεί και εφαρμοστεί παρεμβατικά γονεϊκά προγράμματα σε οικογένειες από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα τα οποία υποστηρίζουν τους γονείς να ενισχύσουν τη μάθηση των παιδιών τους στο οικογενειακό τους περιβάλλον: το αναπτυξιακό – αλληλεπιδραστικό πρόγραμμα "Bank Street", το πρόγραμμα υψηλών στόχων "High Scope" (1970), το "EarlyHeadStart" (1994), το "HeadStart" (2001), το "Smalltalk" (2009). Μέσω αυτών των προγραμμάτων επιδιώκεται η προσφορά ποιοτικής αλληλεπίδρασης και η σύναψη θετικών σχέσεων ανάμεσα στους γονείς και στα παιδιά τους με τη συμβολή εκπαιδευτικών, επαγγελματιών του χώρου υγείας κ.ά. Τα προγράμματα αυτά πραγματοποιούνταν μόνο σε χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα και εκτός σχολικού πλαισίου ή αφορούσαν μικρότερα παιδιά. Στην Ελλάδα δεν έχει υλοποιηθεί κάποια στοχευμένη παρέμβαση ειδικά για τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να βοηθήσουν με πρακτικούς τρόπους τους γονείς με στόχο να εμπλακούν ενεργά, συστηματικά και αποτελεσματικά στη μαθησιακή εξέλιξη του παιδιού τους και στην κοινωνικο-συναισθηματική του ανάπτυξη και ωρίμανση. Όπως αναφέρουν οι Britto&Waller «Δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να εκπαιδεύσεις τα παιδιά από το να ενισχύσεις τις ικανότητες των γονιών τους να τα εκπαιδεύσουν οι ίδιοι». Οι νηπιαγωγοί, λοιπόν, λόγω του επαγγελματικού τους ρόλου και της κατάρτισής τους θα μπορούσαν να είναι οι πλέον κατάλληλοι για να "εκπαιδεύσουν" τους γονείς πώς να "εκπαιδεύσουν" τα παιδιά τους.

Αρκετοί γονείς στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες για την εκπαίδευση και υποστήριξη των παιδιών τους καταφεύγουν σε διαδικτυακούς ιστοτόπους, βιβλία με συμβουλές και "οδηγίες". Στην καλύτερη των περιπτώσεων ενημερώνονται από επαγγελματίες του χώρου υγείας (π.χ. ψυχολόγους), συμμετέχουν σε σχολές γονέων και εργαστήρια, τα οποία πραγματοποιούνται εκτός του σχολικού πλαισίου μέσα στο οποίο εκπαιδεύονται τα παιδιά τους. Το ερευνητικό ερώτημα που προέκυψε ήταν: "πώς οι παιδαγωγοί /εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηρίξουν μία οικογένεια να βελτιώσει το οικογενειακό μαθησιακό και συμπεριφοριστικό περιβάλλον με

πρακτικούς και αποτελεσματικούς τρόπους", "πώς μπορούν να επιμορφώσουν τους γονείς χρησιμοποιώντας το σχολικό περιβάλλον" και "τι αποτελέσματα θα είχε αυτή η προσέγγιση". Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε να δούμε "αν θα μπορούσε να κατανοηθεί από όλους τους εμπλεκόμενους η έννοια της συμπερίληψης και της αποδοχής των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς και των γονιών τους και να υπάρχουν ισότιμες σχέσεις μέσα σε ένα σχολείο δικαίου".

Ο βασικός σκοπός του παρακάτω προγράμματος "Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο" είναι η "εκπαίδευση" των γονέων και η καθοδήγησή τους σχετικά με την ανάπτυξη του παιδιού τους.

Οι επιμέρους στόχοι είναι:

- η εφαρμογή ενός συστηματικού προγράμματος με συγκεκριμένη φιλοσοφία και σχεδιασμένο με σαφές και συγκεκριμένο πλαίσιο,
- η κατάρτιση στερεοτύπων και η αποδοχή της διαφορετικότητας από όλους τους εμπλεκόμενους (παιδιά - γονείς - εκπαιδευτικούς) με απώτερο σκοπό την πρόληψη της βίας,
- η γνωριμία όλων των εμπλεκόμενων με την έννοια της "συμπερίληψης" και τα θετικά αποτελέσματά της στην ευρύτερη κοινωνία,
- η αναγνώριση, η αποδοχή και η εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης της συμπεριφοράς των παιδιών τους και αποτελεσματικών στρατηγικών μάθησης μέσα στο σχολικό περιβάλλον,
- η εφαρμογή στην πράξη του τριγώνου Σχολείο - Παιδί - Οικογένεια,
- η γνωριμία των γονέων με το πρόγραμμα του σχολείου και η συνεργασία για την υλοποίηση δράσεων,
- η συνέχεια της εκπαίδευσης του παιδιού στο σπίτι,
- η ενδυνάμωση των παιδιών καθώς και η ενίσχυση όλων των εμπλεκόμενων και των μεταξύ τους σχέσεων.

Το πρόγραμμα "Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο" πραγματοποιείται τα τελευταία 3 σχολικά έτη και την τελευταία σχολική χρονιά 2023-2024 πραγματοποιήθηκε σε ένα 2/θέσιο Νηπιαγωγείο της Ανατολικής Θεσ/νίκης στο οποίο λειτουργούσαν 2 Τμήματα Ένταξης. Συμμετείχαν 5 νηπιαγωγοί γενικής αγωγής, 2 νηπιαγωγοί των τμημάτων ένταξης, 2 μέλη ΕΒΠ, 1 νηπιαγωγός Παράλληλης Στήριξης, 1 ψυχολόγος και 1 κοινωνική λειτουργός. Συμμετείχαν επίσης 52 μαθητές/-τριες με τους γονείς τους (ένας γονέας από κάθε παιδί συνήθως) εκ των οποίων 14 μαθητές/-τριες είχαν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του πρωινού υποχρεωτικού προγράμματος και διήρκεσε όλο το σχολικό έτος.

2. Μεθοδολογία

Κατά την εφαρμογή του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν πρακτικές και εργαλεία όπως: α) ομαδικές και ατομικές συναντήσεις γονέων-εκπαιδευτικών, β) συστηματική επικοινωνία με τους γονείς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αλλά και τηλεφωνικά, γ) διαμοιρασμός έντυπου υλικού, δ) τήρηση ημερολογίου από τις εκπαιδευτικούς για την καταγραφή σκέψεων, απόψεων, προθέσεων των γονέων, ε) εβδομαδιαία ενημέρωση των καθημερινών δραστηριοτήτων με απλή περιγραφή στόχων, στ) διαμοιρασμός ερωτηματολογίου πριν και μετά τη δράση «Ο γονιός μου, ο δάσκαλός μου», ζ) βιβλίο εντυπώσεων μετά τη δράση, η) διάχυση των ήδη πραγματοποιημένων κάθε φορά δράσεων προκειμένου να ενθαρρυνθούν περισσότερο διστακτικοί γονείς και η) διάλογος.

3. Δομή

Το πρόγραμμα «Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο» οργανώθηκε πριν την έναρξη των μαθημάτων και βασίστηκε στην καθημερινή αλληλεπίδραση και συνεργασία

εκπαιδευτικών – γονέων. Αξίζει σε αυτό το σημείο να γίνει μία επιγραμματική αναφορά σε όλες τις εκφάνσεις αυτής της αλληλεπίδρασης, καθώς η καινοτομία του προγράμματός μας έγκειται ακριβώς στη συνεχή, συστηματική και πολυεπίπεδη ανάμειξη των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία.

Ξεκινήσαμε με συναντήσεις γονέων των νέων μαθητών για μια πρώτη γνωριμία πριν την έναρξη των μαθημάτων, προχωρήσαμε σε συνάντηση με όλους τους γονείς την ημέρα του Αγιασμού με παιχνίδια γνωριμίας, μοιράσαμε στους γονείς φύλλα γνωριμίας και προσδοκιών καθώς και μια πρώτη ερώτηση πρόθεσης για επίσκεψή τους στο σχολείο. Πραγματοποιήσαμε ομαδικές συναντήσεις για ενημερώσεις και συζήτηση προβληματισμών καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και διενεργήσαμε ατομικές συναντήσεις για να θέσουμε μαζί με τους γονείς κοινούς στόχους για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Σε ένα άλλο επίπεδο υπήρξε ανάθεση εργασιών στο σπίτι με τη συμμετοχή των γονέων και παρουσίασή τους στο σχολείο από τα παιδιά (π.χ. πληροφορίες για το όνομά τους, σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν τη χρονιά που γεννήθηκαν, πληροφορίες για τους ήρωες του 1821, πληροφορίες για τους πλανήτες κ.ά.), ανάθεση κατασκευής και παρουσίασή της, συγκέντρωση υλικού για εποχιακές γωνιές (π.χ. γωνιά της φύσης, γωνιά της φωτογραφίας, λαογραφική γωνιά κ.α.), διοργάνωση εορταστικών εκδηλώσεων από κοινού με τους γονείς. Ενημερώναμε με σταθερή συχνότητα, μια φορά την εβδομάδα, τους γονείς για το πρόγραμμα που ακολουθούσαμε, τις δραστηριότητες που εφαρμόζαμε μέσα στην τάξη σημειώνοντας επιγραμματικά τους στόχους που θέταμε για κάθε δράση. Τέλος, έχοντας δομήσει τις σχέσεις μας με τους γονείς σε ένα πλαίσιο εμπιστοσύνης και κοινής πορείας, πραγματοποιήθηκε και η δράση «Ο γονιός μου, ο δάσκαλός μου» με την επίσκεψη του ίδιου του γονέα στο τμήμα του παιδιού του.

Κατά την δράση «Ο γονιός μου, ο δάσκαλός μου» κάθε εβδομάδα, μία καθορισμένη μέρα, ένας γονέας επισκεπτόταν την τάξη με την έναρξη του ωρολογίου προγράμματος και αποχωρούσε με τη λήξη του. Ο σκοπός της παρουσίας του ήταν να παρακολουθήσει τη ρουτίνα και τη λειτουργία της τάξης και να πραγματοποιήσει με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, μία δράση. Η δράση αυτή ήταν είτε δικής του επιλογής (επάγγελμα, χόμπι, αγαπημένη δραστηριότητα του παιδιού του κ.ά.) είτε επηρεασμένη από τα θέματα που επεξεργάζοταν εκείνη την περίοδο η Νηπιαγωγός, είτε απλή παρατήρηση και συμμετοχή σε οργανωμένες δραστηριότητες που εφαρμόζονταν από τη Νηπιαγωγό. Δόθηκαν αυτές οι τρεις επιλογές προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμετοχή ακόμη και των πιο διστακτικών. Στην εν λόγω δράση αποτέλεσε βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή της η εξασφάλιση της καθολικής συμμετοχής των γονέων, καθώς επίσης και η συνεργασία παιδιού-γονέα προκειμένου να οργανωθεί η δράση. Αναφορικά με τη θεματολογία με την οποία ασχολήθηκαν οι γονείς, επιλέχθηκαν όλα τα γνωστικά αντικείμενα, όπως προκύπτουν από το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (2023) με πρωτότυπο και ενδιαφέροντα τρόπο, ενώ αλληλοσυμπληρώθηκαν αρκετές δράσεις και πολλά αντικείμενα καλύφθηκαν διαθεματικά.

Επίσης, οργανώθηκε η δράση «Ημέρα όλων των γονέων» κατά την οποία όλοι οι γονείς του τμήματος ταυτόχρονα (1 γονέας από κάθε παιδί) συμμετείχαν στο ημερήσιο πρόγραμμα μιας τυπικής ημέρας, ακολουθώντας τις ρουτίνες και τους κανόνες της τάξης και συμμετέχοντας σε δραστηριότητες οργανωμένες από την εκπαιδευτικό της τάξης.

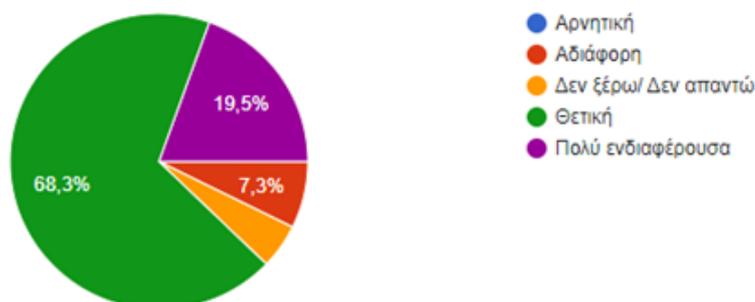
4. Αποτελέσματα

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τα ερωτηματολόγια και τα κείμενα των γονέων, αναλύθηκαν με κύριο σκοπό την ανατροφοδότηση και την αποτίμηση του προγράμματος και όχι αποκλειστικά για την εξαγωγή ερευνητικών αποτελεσμάτων. Στα ερωτηματολόγια, τα οποία ήταν ανώνυμα, χρησιμοποιήθηκε η LikertScale (1: καθόλου, 2: λίγο, 3: αρκετά, 4: πολύ, 5: πάρα πολύ), ενώ σε κάποιες ανοιχτές ερωτήσεις ζητήθηκε απάντηση με κείμενο. Εστάλησαν 52 ερωτηματολόγια και λήφθηκαν 41 συμπληρωμένα,

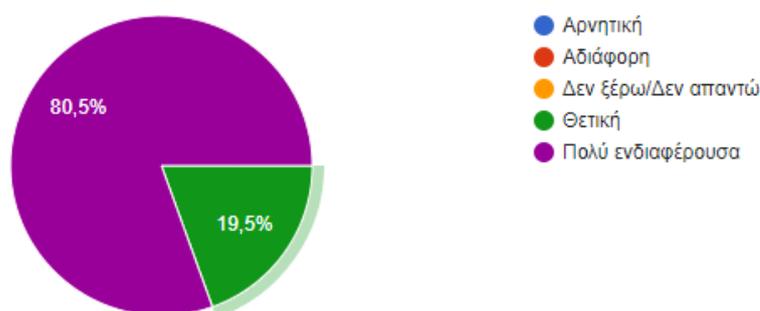
γεγονός που θεωρούμε ότι εξασφαλίζει ένα ικανό δείγμα για εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, το σύνολο των γονέων περιέγραψε την εμπειρία του μέσα από την τάξη με συναισθήματα όπως χαρά, ενθουσιασμός, οικειότητα, συγκίνηση καθώς και ότι ένιωσαν άνετα, ευπρόσδεκτα, φιλικά και συμπεριληπτικά. Αξίζει να αναφέρουμε ότι κανένας δεν ανέφερε ότι ένιωσε δισταγμό και άγχος για την συμμετοχή του. Η συντριπτική πλειοψηφία (97,6%) δήλωσε ικανοποιημένη από τους τρόπους επικοινωνίας που επιλέχθηκαν από το νηπιαγωγείο, όπως και το 95,1% από τη συχνότητα της ενημέρωσής τους.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει να σημειώσουμε ότι το 68,3% είχε θετική στάση απέναντι στο Νηπιαγωγείο πριν από τη συμμετοχή του στο πρόγραμμα, το 19,5% πολύ ενδιαφέρουσα και το 7,3% διατηρούσε αδιάφορη στάση. Ποσοστά που τροποποιήθηκαν σημαντικά μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος με το 80,5% να εκφράζει πολύμεγάλο ενδιαφέρον και η θετική στάση να αποτελεί αντιστρόφως τη δεύτερη επιλογή για το 19,5% των ερωτηθέντων.

Γράφημα 1: Στάση των γονέων απέναντι στο Νηπιαγωγείο πριν την εφαρμογή του Προγράμματος

Γράφημα 2: Στάση των γονέων απέναντι στο Νηπιαγωγείο μετά την εφαρμογή του Προγράμματος

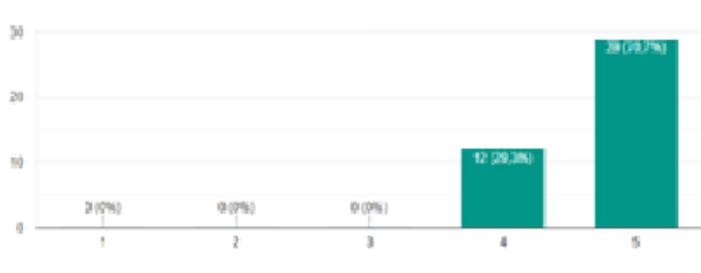
Στην ερώτηση, αν άλλαξε η αρχική στάση των γονέων απέναντι στο σχολείο μετά από αυτή την εμπειρία, το 75,6 % απάντησε ότι άλλαξε πάρα πολύ, ενώ το 24,4% ότι δεν άλλαξε καθόλου.

Σχετικά με το αν μπόρεσαν να χαρακτηρίσουν αρνητικά κάποιο παιδί του τμήματος, το 4,9% απάντησε πολύ, το 7,3% αρκετά, το 9,8% λίγο και το 78% καθόλου.

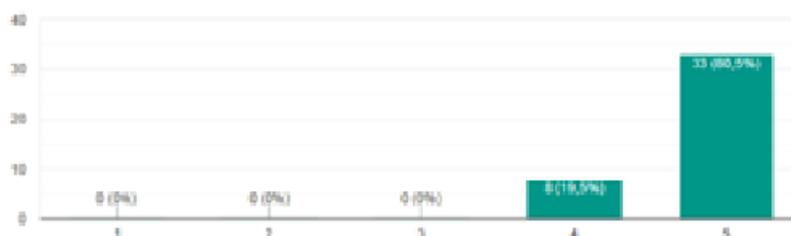
Γράφημα 3: Αρνητικός χαρακτηρισμός παιδιού.

Αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό όσων θεώρησαν ότι υπήρχε συμπεριληπτικό κλίμα στον μέγιστο βαθμό (70,7%) και το υπόλοιπο 29,3% σε μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 4: Πόσο συμπεριληπτικό ήταν το κλίμα στο νηπιαγωγείο.

Το ποσοστό όσων διαπίστωσαν την καλλιέργεια αξιών συμπερίληψης που πλαισίωσαν το πρόγραμμα ανέρχεται σε 80,5% (πάρα πολύ) και 19,5% (πολύ) αντίστοιχα.

Γράφημα 4: Καλλιέργεια αξιών συμπερίληψης κατά τη διάρκεια του Προγράμματος.

Το κλίμα της τάξης χαρακτηρίστηκε συνεργατικό από το 61% και φιλικό από το 39%.

Το 85,4% των γονέων θα ήθελε πάρα πολύ να συμμετέχει σε κάτι αντίστοιχο στο μέλλον και σε κάποια άλλη βαθμίδα εκπαίδευσης (π.χ. Δημοτικό Σχολείο), το 14,6% απάντησε ίσως, αλλά κανένας δεν έδωσε αρνητική απάντηση σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Τέλος, η συνεργασία με τις εκπαιδευτικούς των τμημάτων ήταν 100% θετική.

Όσον αφορά τις προτάσεις των γονέων για βελτίωση της δράσης, δεν προτάθηκαν αλλαγές από την πλειοψηφία, παρά μόνο αναφέρθηκε ότι η δράση "ο γονιός μου ο

δάσκαλός μου" θα ήθελαν να πραγματοποιείται περισσότερες φορές μέσα στη διάρκεια του σχολικού έτους και όχι μόνο μία, έτσι ώστε να βιώνουν αυτή την εμπειρία και οι δύο γονείς. Τέλος, σε σχέση με τις δυσκολίες που συνάντησαν ανέφεραν ότι οι εκπαιδευτικοί ήταν διευκολυντικοί και συνεργατικοί, ενώ κάποιοι άλλοι ανέφεραν ότι δυσκολεύτηκαν με τη διαχείριση του παιδιού τους.

5. Ανάλυση - Συζήτηση

Με βάση τα αποτελέσματα, φαίνεται ότι η εφαρμογή του προγράμματος "Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο" διαμόρφωσε μια πολύ θετική στάση απέναντι στον ρόλο και τη σπουδαιότητα του Νηπιαγωγείου. Οι περισσότεροι ήταν θετικά διακείμενοι απέναντι στο Νηπιαγωγείο, μια στάση η οποία ενισχύθηκε αποκτώντας περισσότερο και αληθινό ενδιαφέρον μετά την ενεργή τους συμμετοχή και εμπλοκή στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος.

Αναφορικά με το κλίμα και τις αξίες συμπερίληψης που χαρακτηρίζουν το πρόγραμμα, αξίζει να τονίσουμε την πλήρη κατανόησή τους από το σύνολο των συμμετεχόντων, καθώς και την καθολική υιοθέτηση καλών πρακτικών και θετικών συμπεριφορών, ώστε να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό μαθησιακό περιβάλλον για όλους τους μαθητές και να αποφευχθούν περιστατικά αποκλεισμού και βίας. Η καλλιέργεια αξιών συμπερίληψης που αποτελούσε στόχο και φιλοσοφία στο Νηπιαγωγείο όπου εφαρμόστηκε το πρόγραμμα διαπιστώθηκε σε μεγάλο βαθμό από τους γονείς και υιοθετήθηκε από τους ίδιους. Επιπλέον, το υψηλό ποσοστό αυτών που δεν διαχώρισαν τα παιδιά με οποιοδήποτε τρόπο (δεξιότητες, συμπεριφορά, αναπτυξιακές διαταραχές, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) επιβεβαιώνει τον στόχο που τέθηκε εξ αρχής, να συμμετέχουν όλα τα παιδιά ισότιμα και να βοηθηθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι από το πρόγραμμα. Φάνηκε λοιπόν ότι δεν υπήρχαν ή καταρρίφθηκαν στερεότυπα και ότι η έννοια της συμπερίληψης αποδόθηκε και κατανοήθηκε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Η επίδραση του φιλικού και συνεργατικού περιβάλλοντος αποτυπώθηκε με κάθε τρόπο μέσα από τις γλαφυρές περιγραφές των γονέων και αποδεικνύει ότι αποτελεί βασικό κριτήριο επιτυχίας για να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που ανακύπτουν.

Ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα «Γονείς μέσα σε ένα Συμπεριληπτικό Νηπιαγωγείο» και ιδιαίτερα τη δράση «Ο γονιός μου, ο Δάσκαλός μου» φάνηκε ότι βελτιώθηκαν και ενδυναμώθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι σχέσεις ανάμεσα στους γονείς, τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Ενισχύθηκε η αυτοεικόνα και η αυτοεκτίμηση των παιδιών με την παρουσία των γονέων τους. Τα παιδιά, ακόμη και τα πιο διστακτικά, φάνηκε ότι ενδυναμώθηκαν συναισθηματικά και λειτούργησαν με πολλή χαρά και εξωστρέφεια. Επίσης, τους δόθηκε η ευκαιρία να έρθουν σε επαφή και να εμβαθύνουν σε πολλά και ποικίλα θέματα και δεξιότητες, καθώς και να καθοδηγήσουν τους γονείς τους εξηγώντας τους πώς να λειτουργήσουν στο περιβάλλον της τάξης.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων εκδήλωσαν σαφώς την επιθυμία τους για περαιτέρω συμμετοχή σε αντίστοιχα προγράμματα και σε επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης, κάτι στο οποίο προσβλέπουμε μέσω της ανάδειξης του συγκεκριμένου προγράμματος. Το υπόλοιπο ποσοστό των ερωτηθέντων ωστόσο δεν ήταν αρνητικό, αλλά σημείωσε πως πιθανόν να συμμετέχει σε μελλοντικά προγράμματα επόμενων βαθμίδων, γεγονός που συνηγορεί στη διαπίστωση πως δεν έμεινε κάποια αρνητική αίσθηση σε κανέναν από τους συμμετέχοντες γονείς. Είναι ιδιαιτέρως σημαντικό να βρεθεί χώρος και χρόνος για τους γονείς στο Δημοτικό Σχολείο και πόσο μάλιστα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση που τόσο ανάγκη έχει την ενεργό συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων προκειμένου να αφυπνίσει και να εμπνεύσει τις νέες γενιές. Κλείνοντας, και προς ενίσχυση της ανωτέρω θέσης για άνοιγμα του σχολείου στους γονείς, θα ήταν παράλειψη να μην τονιστεί το γεγονός πως το 100% των γονέων απέκτησε ή και διατήρησε θετική στάση απέναντι στις εκπαιδευτικούς του προγράμματος που απαρτιζόταν από το σύνολο των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής και των μελών ΕΕΠ και ΕΒΠ των

σχολικών μονάδων στις οποίες εφαρμόστηκε. Το τελευταίο αυτό δεδομένο είναι ακόμη μία πραγματικότητα που φανερώνει τη δυναμική αυτού του προγράμματος, το οποίο τελικά μας δικαίωσε καθώς έπεισε παλιούς και νέους εκπαιδευτικούς, μόνιμους και αναπληρωτές, διευθυντές και υφιστάμενους, αποδεικνύοντας ότι μπορεί να αποτελέσει ένα πρακτικό και αποτελεσματικό εργαλείο με στόχο τη βελτίωση του οικογενειακού περιβάλλοντος και τη συνέχεια και συνέπεια στην εκπαίδευση των παιδιών μας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξενόγλωσσες

- Bronfenbrenner, U. (1989). "Ecological systems theory". In R. Vasta (Eds.), *Annals of child development*, 6, 187-251. Greenwich, CT: JAI.
- Epstein, J. (1995). "School-family-community partnerships: caring for the children we share". *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701-712.
- Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. (1995). "Parental Involvement in children's education : Why does it make a difference?". *Teachers' College Record*, 97 (2), 310- 331.
- Ryan, B. & Adams, G. (1995). "The family-school relationships model". In: B. Ryan, G.Adams,T. Gulltta, R. Weissberg, & R. Hampton (Eds.), "The family school connection"(pp3-28). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Ελληνόγλωσσες

- Γρηγοριάδης, Α., Ευαγγέλου-Τσιτιρίδου, Μ., Κρουσοράτη, Α., (2023). "Οικογενειακό μαθησιακό περιβάλλον". Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σοφία.
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2009). "Συνεργασία σχολείου, οικογένειας και κοινότητας: θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές". Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ.
- Υπ. Απόφαση 13646/Δ1, "Πρόγραμμα σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση", Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Β' 687/10.02.2023).